

DELAVSKA ENOTNOST

Razmislimo in ukrepajmo

O razmerah, ki v njih žive naši vajenci

Področje dela, ki mu običajno pravimo skrb za življenjske pogoje delovnega človeka, je izredno široko. V praksi se ga čisto dotikamo in rešujemo posamezne dele tega vprašanja, pričajo obsežnih nalog, ki jih opravljamo, pa včasih pozabimo na nekatera, trenutno sicer majhna, a za bodočnost izredno velika vprašanja. Eno od teh, lahko rečemo precej zanemarljivih vprašanj, je področje skrbi za naše vajence — bodoči delavski in obrtniški naraščaj.

Zadržal bi se na tisti strani tega vprašanja, ki jo je odprla nedavna anketa, v kateri je sodelovalo 9897 vajencev. Ze samo dejstvo, da je 62 odstotkov vajencev pri privatnikih in le 38 odstotkov v družbenih obratih, nam da marsikaj misliti, saj nekateri družbeni obrati vajencev ne žele, na drugi strani pa ni nobena skrivnost, če povemo, da je v zasebnih delavnicah največ izkoriščanja. Sedanje število vajencev ne ustreza trenutnim potrebam, še manj pa bodočim nalogam, ki jih predvideva petletni načrt za razvoj obrti. Če hočemo povečati število vajencev letno za 3.000, bo nujno, da občinski ljudski odbori na osnovi veljavnih predpisov določijo, koliko vajencev morajo imeti obrtni obrati na določeno število kvalificiranih delavcev. Saj število vajencev stalno pada v klesanju, kovarstvu, tesarstvu, sedlarstvu in še v nekaterih drugih strokah. Interes mladine za uk v nekaterih strokah bi bil verjetno mnogo večji, če bi se uredila nekatera vprašanja.

Podatki ankete namreč kažejo, da četrtina vajencev dela več kot osem ur dnevno, več kot 10 odstotkov anketiranih vajencev opravlja dela, ki ne sodijo v stroko, 8,5% vajencev hodi vsak dan več kot 10 km daleč. Najbolj izkoriščani so vajenci v kovinarski, lesni, živliski in gradbeni stroki, najmanj primerov izkoriščanja vajencev je v oblačilni stroki, medtem ko prav ta stroka največ izkorišča vajenke. Primerov nevednosti, izkoriščanja bi bilo seveda manj, če bi občinski ljudski odbori, zlasti njihovi sveti za delo, bolj skrbeli za odpravljanje napak in pomanjkljivosti. Odločno bi se morali boriti za to, da odpravimo nadurno delo, uredimo vajencem prevoz na delo, dosežemo doslednost v plačevanju in podobno.

Tudi delavski sveti v podjetjih so doslej zanemarljivi ta vprašanja, zlasti malo pa so storili šolski odbori na vajenskih šolah. Zanimivo bi bilo zbrati podrobnejšo analizo o

njihovem delu. Površen pregled nekaterih šolskih odborov nam pove, da je v njih čisto preveč obrtnikov, ki so v naših kritikah prizadeti in na sejah šolskih odborov razpravljajo le o nekaterih manj bistvenih vprašanjih. Šolski odbori s slabo sestavo tudi zanemarljivo družbenopolitično vzgojo. Naše politične organizacije, predvsem sindikati, bi morali skrbeti, da se taki šolski odbori izpopolnijo, zlasti z delavci.

Zanimivo je tudi dejstvo, da je 25 odstotkov vajencev bolehnih in bolnih. Zato je popolnoma upravičen predlog, naj bi se v vseh vajenskih šolah uvedla telesna vzgoja kot poseben predmet. Večjo skrb bi morali posvetiti vajencem za zdravstveno zaščito pri delu, saj sedaj kar 36 odstotkov obrtnih delavnic nima niti omaric za prvo pomoč. Zelo mnogo je primerov obolenj, 41,4 odstotkov vajencev in 43,7 odstotkov vajenk je bolelo do 14 dni. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da 62,8 odstotkov vajencev priložnostno uživa alkoholne pijače, pri vajenkah pa je 39 odstotkov priložnostnih uživalok alkohola. V zvezi z vsem navedenim bi kazalo razmisliti o tem, da na šolah ustanovimo mlečne restavracije, kjer bi vajenci po primerni ceni dobivali brezalkoholne pijače in tudi hrano. Tako jim ne bi bilo treba ob čakanju na vlak ali avtobus posedati v gostilnah. Za izboljšanje zdravstvenega stanja pa bi bilo nujno uvesti 14-dnevna letovanja. Koristno bi bilo, če bi pri okrajnih koordinacijskih odborih za letovanje ustanovili poseben sklad za letovanje vajencev, iz katerega bi kritične stroške letovanja, vanj pa bi vplačevala sredstva podjetja in organizacije.

Se daleč ne moremo biti zadovoljni s tem, da je le 35,2 odstotka vajencev vključenih v organizacijo LM in so primeri v mariborskem, celjskem in še v nekaterih okrajih, ko na šoli sploh nimajo organizacij LM. Po posvetovanju, ki je bil na CK LMS, se stanje izboljšuje. 1433 vajencev je starih 18 in več let, toda izmed njih je le 31 odstotkov vključenih v organizacije Socialistične zveze, kar prav tako kaže pomanjkljivo skrb za pritegotvanje mladine. Se slabše pa je stanje glede sprejemanja v Zvezo komunistov, saj je od vseh anketiranih le 70 ali en odstotek vključenih v ZK. Politično razpoloženje je namreč mnogo bolj ugodno, zato bi bilo nujno pred zaključkom šolskega

(Nadaljevanje na str. 7.)

Kolesa so se zavrtela

Koristne razprave v tovarni koles »Rog«

Stvari, o katerih že nekaj časa razpravlja politični aktiv (sindikalni odborniki, člani ZK in LMS) tovarne koles »Rog« v Ljubljani in o katerih bodo na njegov predlog razpravljali in sklepali novi organi delavskega upravljanja, so pravzaprav vsakdanje zadeve. Gre za razpravo o določenih organizacijsko-tehničnih in gospodarsko-političnih vprašanjih. Napak bi bilo trditi, da v »Rogu« doslej o njih niso razpravljali. Razpravljali so, toda ne organizirano, skupno vsi činitelji v podjetju, temveč so razpravljali vsak zase, posamično. O marsikakšnem važnem organizacijsko-tehničnem vprašanju organa upravljanja niso dovolj podrobno razpravljali, ker je prevladovalo mnenje, da gre za obravnavo izrazito strokovnih zadev, ki sodijo le v pristojnost strokovnega kolektiva. Sindikat ni doslej dosti spremljal problematike podjetja, ni dajal dovolj spodbud za urejanje raznih vprašanj, ker je spet v podjetju prevladovalo mnenje, naj le ta skrbi za organizacijo dopustov, prireditvev, za prosvetno delo itd., naj se torej ne vmešava v organizacijsko-politična vprašanja.

Kolo - v 14 urah

Napak bi bilo trditi, da tovarna koles »Rog« doslej ni dosegla velikih gospodarskih uspehov. Nasprotno, ta tovarna se je razvila iz malega obrata do takšne stopnje, da že četrto leto serijsko izdeluje kolesa. Prehod od obrtniškega na industrijski način proizvodnje in smotnejši način planiranja in poslovanja, ki so ga uvedli lani, je rodil obilne sadove. Podjetje izdeluje v sodelovanju s 14 drugimi podjetji skoraj vse sestavne dele koles in le še nedvoumno uvažuje, Touring kolo je sestavljeno iz 566 sestavnih delov, njegova proizvodnja pa je razdeljena na približno tri tisoč delovnih operacij. Domala vse te sestavne dele izdeluje »Rog« sam s svojimi kooperati. Medtem ko je »Rog« izdelal leta 1955 10.638 koles, jih je leto pozneje izdelal 17.622, lani pa je izdelal 27.838 koles ali 32 odstotkov od skupne jugoslovanske proizvodnje (tovarna »Partizana«, »Lasta« in »Papuk« so izdelale lani skupno 58.597 koles). Po letu 1953, ko so v »Rogu« prešli na serijsko izdelavo koles, se je obseg proizvodnje po vrednosti povečal za štirikrat, po teži za trikrat. Leta 1955, v drugem letu serijske proizvodnje, so porabili za izdelavo moškega Touring kolesa 21,3 lani pa samo 14,4 delovnih ur. Lani so dosegli za četrtno večjo proizvodnost kot leto prej. Primerjave o doseženi storilnosti pred tremi leti in lani kažejo, da se je leta 1957 proizvodnost povečala za 100 odstotkov. Razmerje med dobičkom in uporabljenimi sredstvi kaže, da je bila donosnost poslovanja v »Rogu« lani dvakrat večja od donosnosti »Partizana« in štirikrat večja od donosnosti »Laste«.

Vendar, ali bi lahko bili uspehi »Roga« še večji? Poslovno poročilo podjetja za minulo leto načelnja eno izmed teh vprašanj, ko pravi: »Znano je, da delamo razmeroma dobra kolesa, toda ne znamo jih še delati po zmerni ceni...« In vzroki tega? Stevilni so, o njih je razpravljal politični aktiv tovarne in o njih bosta morala steti ko prej razpravljati delavski svet in upravni odbor.

Racionalizatorski predlogi se prúše

Za serijsko proizvodnjo je izredno pomembna organizacija dela. To pa lahko ovira obrtniška miselnost. Posamezniki v »Rogu« se je še niso otresli. Serijsko način proizvodnje zahteva posebno disciplino. Marsikdo želi delati po starem, po obrtniški in to povzroča določene težave v proizvodnji. Posamezniki se še niso navadili takšne organizirane discipline in organizacije dela, ki je vplejana, je ne izpolnjujejo dosledno. Zato se marsikdaj zgodi, da v posameznih oddelkih enostavno »zmanjka« dela. Na razpoloženju ni potrebnega materiala niti strokovnih ljudi. O organizaciji dela, o izboljšanju tehnološkega procesa bo moral delavski svet precej razpravljati. Posebni proizvodni namreč potujejo od približja do drugega nadstropja več tisoč metrov dolgo pot. Vse to podražuje strojne ure, zmanjšuje storilnost in seveda tudi dohodek.

K večjemu uspehu podjetja bi nedvomno pripomogla ureditev raznih racionalizatorskih in novatorskih predlogov. Toda odnos do teh predlogov izpričuje tudi odnos do ljudi, do njihovih ustvarjalnih pobud. V »Rogu« je dokaj razširjeno mnenje, da sodijo predlogi za izboljšanje dela v redno delovno dolžnost in da potem tega ne velja nagradjevati, oziroma da nekateri predlagajo izboljšave samo zato, da bi se materialno okoriščali. In nič ni poleg čud-

nega, če se v predalih komisije praši kópica predlogov, ki bi nedvomno prispevali k zvišanju proizvodne storilnosti, k povečanju dohodka. Eden izmed razlosov, ki ga upravno-tehnično vodstvo podjetja navaja, zakaj komisija za razvoj ni sprotila sklepala o raznih predlogih za racionalizacije in novatorstvo, je tale: tovariš, ki bi moral za vsak predlog sestaviti ekonomsko računico, je že več mesecev bolan! Ali je to opravičilo dovolj resno?

Zakaj se delavci tako hitro menjujejo?

Kolektiv »Roga« vsekakor velja priznati, da je dosegel izreden porast storilnosti. Toda ali bi lahko storilnost še porasla in kaj jo zmanjšuje? Na rast storilnosti, na boljšo kakovost dela, na zmanjšanje izmečkov bi nedvomno dobro vplivala večja usklajenost zaposlenih. Toda v tej tovarni se delavci hitro menjujejo. Leta 1955 je bilo na novo sprejetih 238, iz podjetja pa jih je odšlo 199, leta 1956 je bilo na novo sprejetih 201, odšlo jih je 147, lani pa so sprejeli 204 delavce, iz podjetja pa je odšlo 132 oseb. Vzroki za takšno hitro menjavanje... V poslovnem poročilu je rečeno, da je taka »fluktuacija« zaposlenih splošen pojav, posebno da je še značilna za novoustanovljena podjetja in pa tista, ki se razmeroma hitro razvijajo, ker zaposlujejo predvsem mlajše osebe. Drug vzrok, ki ga omenja poslovno poročilo, je tarifna politika podjetja. Ali sta za večjo usklajenost delavcev odločilna res samo ta dva vzroka?

Sindikalni odborniki so na zadnji seji opozarjali, da se z novosprejetimi delavci doslej ni nobeden dosti ukvarjal, da so bili na delovnih mestih prepušeni sami sebi in da tudi že dalj časa zaposlenim delavcem vodstvo podjetja ni posvetilo dovolj skrbi, za njihovo stro-

Kolo ni enostavna stvar. Za proizvodnjo koles je potrebnih dobrih 4000 raznih vrst materiala; moško kolo je sestavljeno iz 566 delov, proizvodnja sestavnih delov zanj pa je razdeljena na 3000 delovnih operacij. — Na sliki vidimo delavko tovarne koles »Rog«, ko centrirata kolo.

kovno usposabljanje ni organiziralo potrebnih strokovnih tečajev. Nedvomno je odnos do ljudi, do novosprejetih in že zaposlenih delavcev, do njihovih želja, predlogov in pripomb, eden izmed tehničnih vzrokov za tako hitro menjavo, verjetno bolj tehten razlog kot pa tarifna politika, ki resda v »Rogu« tudi še ni najbolj urejena, kajti lani, ko so v tem podjetju razdelili štiri presežne plače, premije in nagrade v skupnem znesku nad 32 milijonov dinarjev, je šlo iz podjetja 132 oseb.

V »Rogu« organi upravljanja tudi niso razpravljali dovolj o raznih problemih proizvodnje, ker je prevladovalo mnenje, da le-ti sodijo v pristojnost strokovnega kolektiva. To lahko potrjuje nekaj dejstev. Ze dalj časa pozostajajo nadomeščati razne surovine z aluminijem, za to so izdali že precej denar-

ja, z uvajanjem teh proizvodov so imeli precej zmečka, vendar v poslovnem poročilu za minulo leto ta problem ni omenjen. In drugi primer.

Člani delavskega sveta so prejeli poslovno poročilo, ki obsega 28 strani, tisti dan, ko je bila primopredaja. Razumljivo, da se stari in novi člani delavskega sveta s problematiko podjetja, ki je bila obdelana v poročilu, niso mogli seznaniti v nekaj urah, med delom o njej niso mogli razpravljati s svojimi volivci, slišati njihovih mnenj in pripomb. In tretja stvar. Ko je bil ta teden na pobudo republiškega odbora Sindikata kovinarjev Slovenije v »Rogu« sklican skupni sestanek upravnega vodstva, političnega aktiva in predstavnikov organov upravljanja, ni bilo upravnemu vodstvu po volji, da bi temu se-

(Nadaljevanje na str. 2.)

Stanovanja bomo gradili HITREJE IN CENEJE

Pred skupščino Združenja projektantskih organizacij Jugoslavije

V petek in soboto (9. in 10. maja) bo v Sarajevu skupščina Združenja projektantskih organizacij Jugoslavije, na kateri bodo razpravljali predvsem o nalogah, ki jih projektantom nalaga perspektivni program razvoja gradbeništva in program gradnje industrijskih objektov ter objektov družbenega standarda. Med drugim bodo govorili tudi o izdelavi normativov (tipizacije) mnogih gradbenih elementov, kar bi pomenilo in pospešilo gradnjo, obenem pa koristilo vsem tistem podjetjem, ki so tesno povezana z gradbeništvom.

V poročilu o delu Združenja projektantskih organizacij Jugoslavije, ki ga je združenje pripravilo za skupščino v Sarajevu, je rečeno: »Da bi pospešili izdelavo projektov ter zagotovili popolnejše in preciznejše opise del

v predračunih, je združenje pristopilo k izdelavi enotnih (tipiziranih) opisov dela. Sedaj pripravljajo opise za stanovanjsko gradnjo — za gradbeno in gradbeno-obrtniška dela — kasneje pa jih bo tudi za ostale objekte.«

In dalje: »Ker je pospešitev in pocenitev stanovanjske graditve moč doseči že pri projektiranju, je združenje prevzelo organizacijo dela za izdelavo normativov (tipizacije) številnih elementov stanovanjskih objektov, kot so vrata, okna, sanitarni objekti in razni predelani elementi. Te normative sedaj pripravljajo in lahko pričakujemo, da bodo končni predlogi izdelani čez dva do tri mesece.«

Obiskal sem sekretarja republiškega odbora Združenja projektantskih organizacij ing. Petrovičiča in ga vprašal:

»Kaj pričakujete od izdelave normativov gradbenih elementov, zlasti elementov stanovanjskih objektov?«

»Veliko. Kako je bilo doslej, veste. Podjetja izdelujejo nešteto različnih oken, vrat itd. Kdo ve, koliko tipov jih je. Točnih podatkov nimamo. Ljudje marsikaj govore, Gotovo pa je, da pomanjkanje normativov zavira in podražuje stanovanjsko gradnjo, obenem pa prisiljuje podjetja, da izdelujejo gradbene elemente na obrtniški način, ne pa na industrijski. Težnja je, da bi izdelali nekaj tipov posameznih elementov (številno ni določeno), ki bi jih podjetja serijsko izdelovala, kar bi pospešilo in pocenilo gradnjo in omogočilo prihranek materiala. Seveda pa k temu ne težimo le mi, projektanti, ampak tudi gradbenega podjetja, ki so si že doslej precej prizadevala, da bi posamezne elemente izdelovali po enotnih tipih. In končno, k temu težimo vsi, saj bi vsi radi videli, da bi stanovanja gradili hitreje in da ne bi bila tako draga.«

»Se to. Predloge normativov za vrata, okna, sanitarne objekte in razne predelane elemente, pa tudi opise del pri gradnji stanovanj, pripravljamo že dobro leto dni. To delo je že zahtevalo veliko truda in še ga bo. Čez nekaj mesecev bo končano in tedaj, upamo, bodo te predloge odobrili upravni organi. Potem bodo morala podjetja osvojiti te normative, reorganizirati proizvodnjo, uveljaviti serijski način dela. Veliko bo odvisno tudi od kooperacije. To pa se seveda ne da doseči kar čez noč. In vendar — na dobri poti smo.«

J. V.

Prvomajski odmevi

NASELJE bodočnosti

O razbremenitvi zaposlene žene

● Idealen primer »razširjenega gospodinjstva«, usreznega za naše razmere. Kuhinja, ki bo pripravljala polizgotovljene in gotove jedi, mehanizirana pralnica, likalnica, šivalnica in krpalnica — servisi v naselju, ki bodo znatno olajšali delo gospodinjam.

Odvč je pripominjati, kako veliko breme teži dandanes ženo-mater in ženo-gospodinja, še zlasti če je le-ta tudi poklicno zaposlena. Ne le da takšno žensko bremenita nega in vzgoja otrok, temveč tudi težko gospodinsko delo, kar vse mora opraviti potem, ko je že vzdržala poklicni napor v vsakodnevem času. Nedvomno najtežji del njenega bremena je gospodinjstvo, ki je tudi v pogojih naše družbene stvarnosti še zmerom zelo obsežno. Sem sodijo poleg nakupa živil in kuhe tudi fizično težka dela, kot pranje, sušenje in likanje oblačil in perila, krpanje in šivanje, vsakodnevno pospravljanje in vzdrževanje stanovanja in opreme. Vsa ta dela pa so ne le težavna in utrudljiva, temveč terjajo tudi neverjetno mnogo časa, s čimer se delavnik žene-gospodinj in žene-matere podaljšuje v nedogled.

Gospodinjstvo pa je tudi nadvse pomemben člen našega proizvodnega procesa. Medtem ko v proizvodnji teče reprodukcija materialnih dobrin, se v gospodinjstvu reproducira oziroma obnovlja delovna sila, brez katere bi bila brez vrednosti še tako dovršena delovna sredstva. Družbeni plan FLRJ vsako leto zategadelj odmerja precejšnje vsote za osebno potrošnjo, le-ta pa najde svoj izraz v pretežni meri v gospodinjstvu. Tako je naš družbeni plan za leto 1958 predvidel za osebno potrošnjo 720 milijard ali blizu 60% celotne potrošnje.

Steber gospodinjstva je žena-gospodinja in žena-mati, ki se spričo prekomerne gospodinske, vzgojne in poklicne zaposlenosti v pogojih konvencionalnega gospodinjstva nedvomno znajde v neenakopravnem položaju z moškimi. Izvrševanje njenega poklica kot osnova za ekonomsko samostojnost in enakopravnost je torej brez pomena, če si je morala v opisanih pogojih naložiti na svoja ramena dvojno ali trojno breme. Hkrati pa

Tako smo torej tudi s številkami dokazali pomembnost gospodinjstev in delež gospodinj v tem nedvomno najtežjem delu, hkrati pa podkrepili nujnost, da je treba zlasti ženo-gospodinj in ženo-mater, ki je hkrati še poklicno zaposlena, v korist družbe kot celote razbremeniti domačega dela, če hočemo doseči pogoj za njeno ekonomsko neodvisnost in dejansko enakopravnost z možem.

● KAKO RAZBREMENITI ŽENO

Da bi lahko ostvarili ta cilj, so številni projektanti in sodelavci, večidel univerzitetni profesorji in docenti, ki bodo hkrati tudi stanovalci, zasnovali investicijski program za ureditev otroškega varstva in gospodinskega servisa v bodočem Univerzitetnem naselju na Prulah v Ljubljani. Za geslo tega nedvomno najzanimivejšega elaborata, ki ga lahko smatramo za zametek sodobno urejenega naselja z idealnimi otroškimi ustanovami in dovršenimi gospodinskimi napravami, so si projektanti izbrali misel Vide Tomšičeve o »razširjeni družini oziroma razširjenem gospodinjstvu«, ki predvideva razbremenitev gospodinj s prenosom nekaterih gospodinskih del na industrijo (industrializiranje gospodinjstva) in na ustrezne uslužbno obrate.

Investicijski program za ureditev otroškega varstva in gospodinskega servisa v Univerzitetnem naselju predvideva:

- ustanovitev »otroškega varstva«, ki naj odvzame materam v času, ko so poklicno zaposlene, skrb za njihove neodsrasle otroke, in
 - »gospodinskega servisa«, ki naj prevzame skrb za prehrano in vzdrževanje oblačil, perila, stanovanja in njegove opreme.
- »Otroško varstvo« v tako imenovanem skrcenem obsegu bo v prvi vrsti namenjeno družinam, katerih odrasli člani so vsi zaposleni, le-to pa bo nastanjen za vse naselje v enem stanovanjskem bloku. »Otroško varstvo« pa ne bo obsegalo tudi dojenčkov, ker njihovo varstvo terja ogromno prostora in ker je v danih razmerah potrebneja preveč negovalnega osebja. Prav tako pa je zelo zamotna tudi priprava hrane za dojenčke.

»Gospodinski servis« bo zajemal pet enot:

- kuhinjo,
- pralnico s sušilnico in likalnico,
- krpalnico in šivalnico,
- hišno pomoč, in
- domačo delavnico.

Osnova prehranskega servisa bo kuhinja, iz katere bodo dobivale družine ali posamezniki po želji na dom popolnoma, ali le deloma izgotovljeno oziroma pripravljeno hrano. Tako pripravljena hrana prihrani gospodinjstvu mnogo časa, omogoči pa tudi končno prireditev hrane doma, po okusu posameznika. Hkrati bo prehranski servis lahko oskrboval gospodinjstva tudi z nekaterimi živili in bo tako prihranil gospodinjam čas, ki ga izgube z nakupom na trgu ali trgovini.

Tehnični servis bo dalje skrbel za mehanizirano pranje, sušenje in likanje perila v vsem naselju. Pomoč, ki jo bo nudil, bo v regeneraciji perila in v krpanju in šivanju, kar bodo lahko opravile gospodinjne same oziroma pod strokovnim nadzorom, ali pa (kar velja za pranje in likanje) bodo prepustile to delo perici servisa. Šivalnica oziroma krpalnica bo opremljena s šivalnimi stroji.

Pri tehničnem servisu bodo lahko na razpolago tudi hišne pomočnice, ki bodo skrbele za čiščenje skupnih prostorov v stanovanjskih zgradbah, prav tako pa tudi pomagale gospodinjstvom pri velikem čiščenju in pospravljanju ter urejanju samskih sob. Za takšne namene bo servis imel potrebna sredstva kot sesalce za prah, parketne loščilce in podobno.

● OTROŠKO VARSTVO

Za programsko osnovo so ocenili potrebe približno 280 bodočih stanovalcev Univerzitetnega naselja na Prulah, ki bodo živeli v 82 gospodinjstvih in prav v toliko stanovanjih. Izmed teh bo predvidoma 57 gospodinjstev, v katerih je tudi žena poklicno zaposlena, 8 pa bo samskih gospodinjstev. Družin z otroki bo 55, izmed teh jih bo 18 z nezaposleno materjo ali sorodnico. 19 družin bo brez otrok, a 17 gospodinjstev, v katerih žena ne bo poklicno zaposlena.

Intelektualna raven stanovalcev bodočega naselja na Prulah utemeljuje še posebno potrebo po projektiranem »otroškem varstvu« in »gospodinskem servisu«, ker gre za precejšnje število zaposlenih žena, mater in gospodinj, ki se izčrpavajo z opravljanjem manj kvalificiranega dela v lastnem gospodinjstvu na škodo bolj kvalificiranega dela v poklicu.

Otroke, ki bodo potrebovali otroško varstvo, so razdelili na starostne grupe. Glede na takšno diferenciacijo so projektirali tudi prostore, ki so situirani večidel proti jugu. Vrtec za starejše otroke bo večji prostor, v katerem se bo moč pripravljati za šolo. To bo dnevna soba, učilnica in jedilnica hkrati. Posebnih mlečnih kuhinj za jasli in vrtec niso projektirali, ker bodo takšno kuhinjo v naselju že imeli. Malice in kosila za otroke bodo pripravljali v glavni kuhinji, vzgojiteljice pa bodo ob določenih urah odnašale pripravljeno hrano v posebnih ogrevanih loncih, kakršni so v navadi v bolnišnicah.

Cene varstvenih uslug otroškega varstva zaenkrat še ni mogoče predvideti, ker še niso znani stroški za negovalno in vzgojno osebje. Po stroških podobnih varstvenih ustanov v Ljubljani pa je mogoče izračunati, da bi znašali verjetno do 5000 din mesečno za otroka. Zaenkrat tudi še ni razčiščeno vprašanje delitve stroškov za otroško varstvo med družbo in starši.

● GOSPODINJSKI SERVIS

Z ozirom na to, da smo že omenili, kaj vse sodi v gospodinski servis bodočega Univerzitetnega naselja na Prulah v Ljubljani, se bomo uvodoma podrobneje zadržali pri nedvomno najpomembnejšem obratu tega servisa, pri kuhinji. Le-ta bo namreč najobsežnejše razbremenjevala zaposlene gospodinj s pripravljanjem polizgotovljene in gotove hrane, ki jo bodo potrošniki odnašali domov in jo doma bodisi priredili po svojem okusu ali pa jo izgotovljeno použili. Pri kuhinji zategadelj ne bo jedilnice. Samski stanovalci — 8 po številu — se bodo po želji lahko hranili v bližnji Gostinski šoli. Redno bodo v servisu kuhinji pripravljali le kosilo, po želji pa lahko tudi večerjo.

Na osnovi orientacijskih podatkov o strukturi in številu bodočih stanovalcev na Prulah so predvideli dnevno od 200 do 250 obrokov, pri čemer bo znašalo razmerje med gotovimi in polgotovimi jedili 65:35 v korist gotovim jedilom.

Projektanti so tudi že sestavili podroben seznam jedil, ki pridejo v poštev za delno pripravo. Med takšna jedila sodi goveja juha s primernimi vložki (ribano kašo, rezance, omeletnim testom itd.), ki jih bodo gospodinj doma same zekuhale, dalje meso: kuhana govedina iz juhe, primerna tudi za predelavo v polpate, polpeti iz surovega mesa, neovrti in spravljeni v hladilniku, naravni in panirani zrezki, v kuhinji je narezani in stolčni, zrezki z nadevi, drobovina v kuhinji očiščena, skušana in narezana na rezance, golaž (pri čemer se v kuhinji le surovo meso s čebulo, ali pa se v kuhinji popolnoma dogotovi zgoščeno, tako da se doma le zalije), nadevana paprika, ki se v kuhinji očisti, pripravi nadev in paprike napolni, doma pa se jih skuha, sarma, nadevani paradizniki itd. Izmed prikuh so za delno pripravo primerne naslednje: korenje, očiščeno in skuhan v juhi, ki ga doma lahko pripravimo za omake ali solate, dalje fižol, ki ga v kuhinji skuhamo in spravijo v hladilniku, kisló zelje (enako kot fižol), krompir, ki ga v kuhinji skuhamo in izdajo neolupljenega, strožji fižol, skuhan in spravljen v hladilnik, rižoto, za katerega se v kuhinji pripravi le meso (kot na primer za golaž), cmoki, ki se v kuhinji pripravijo, skuhamo pa doma, žganci in polenta, ki se v kuhinji skuhamo, doma pa zabelijo, dalje solate (zelená, zeljna, radič in berivka ter rdeča pesa), ki se v kuhinji sperejo, očistijo oziroma (velja za peso) skuhamo in olupijo.

Problematična za polizgotovitev pa so med drugimi naslednja jedila: ribe, ki jih v kuhinji lahko očistijo, nikakor pa jih ne pripravijo docela, ker se rade pokvarijo, dalje krompirjevo testo za zrezke in svačke, kvasheno testo za buhtelne, krofe itd., ki jih vsaj v začetku, dokler se kuhinja popolnoma ne uvede, ne bi pripravljali. Neprimerne za polizgotovitev pa so vse juhe razen mesnih (izjemoma bi morda pripravljali le juhe iz jušnih kock »Arrigoni« in »Frank«), dalje testenine, ker se naglo razkuhamo, špinata, ki izgubi vso vrednost, v kolikor je ne porabimo takoj, buče itd.

Hkrati s seznamom jedil elaborat navaja tudi normative prehrane, ki so posneti po obratih družbene prehrane, ki že obratujejo.

Da bi bili obroki hrane čim cenejši, so projektanti bodočega naselja na Prulah navezali stike z grosističnimi podjetji »Sadje-zelenjava« in »Meso-izdelki« ter posestvom na Jesenkovem, ki bodo dobavljali servisu blago po grosističnih cenah.

Jedilnike bo kuhinja pripravljala za dan ali dva vnaprej, tako da bo lahko upoštevala

želje abonentov oziroma pravočasno nabavljala potrebna živila.

Kuhinja bo opremljena z modernimi napravami, predvsem s plinsko kurjavo. Pri zmogljivosti 200 obrokov dnevno je potrebna naslednja oprema: kombinirani štedilnik na drva in plin (1. varianta), ali večji plinski štedilnik (2. varianta), dalje 3 pečnice, pečivo, topla miza, kotel za juho, stroj za lupljenje krompirja, stroj za rezanje krompirja, ročna pasirka, hladilne naprave, priročni hladilnik za glavni kuhinjski prostor, univerzalni kuhinjski stroj, ki opravlja 16 operacij itd.

Za kuhinjo so potrebne 4 delovne noči, in sicer gospodinja (ekonom), kuharica in dve pomočnici.

Elaborat omenja tudi orientacijsko ceno za obroke hrane glede na gotovo in polizgotovljeno hrano. Kalkulacija je bila opravljena na osnovi 200 obrokov hrane dnevno. Po tej kalkulaciji je cena obrokov znatno nižja od cen, ki veljajo v drugih obratih družbene prehrane, k temu pa je jedilnik še bolj pester. Običajno mesno kosilo, sestavljeno iz zelenjavne juhe, zrezkov v omaki, makaronov in zelene solate, bi stalo 110 din, medtem ko bi kosilo z govejo juho, kuhano govedino, tlačenim krompirjem in strožjim fižolom v omaki veljalo le 86 din. Brezmesno kosilo bi bilo cenejše — veljalo bi le 58 oziroma 63 din (zelenjavna juha, cvetača s krompirjem oziroma paradiznikova juha s krompirjevim svački in solato).

Razmerje cen med izgotovljenimi in polizgotovljenimi jedili bi bilo predvidoma 3:2, kar pomeni, da bi povprečna polizgotovljena hrana veljala okrog 60 din.

● PRALNICA S SUŠILNICO IN LIKALNICO

Glede na to, da je pranje najbolj naporno gospodinsko delo, je mehaniziranje teh del nujno. V bodočem servisu bodo žene lahko opravljale vsa dela same pod strokovnim nadzorstvom, ali pa jih bodo prepuščale v servisu zaposleni delovni sili.

Kakor kažejo podatki Zavoda za napredek gospodinjstva v Ljubljani, potrebuje 4-članska družina tedensko 6 kg perila, se pravi, na osebo 1,5 kg. Glede na 280 stanovalcev prulškega naselja bi potemtakem potrebovali pralnico s tedensko zmogljivostjo okrog 400 kilogramov suhega perila. Potrebovali bodo tudi stalno nameščeno perico, ki bo vzdrževala

mači servisni pralnici 8 oziroma 16 din. All-pračunano na vso oprano količino perila: 1 kg opranega perila bi veljal 28 din (vštevši amortizacijo stroja, plačo perice itd.), v kolikor bi prala gospodinja sama. Računajoč na 40-letno amortizacijsko dobo šivalnih strojev, bi bile tudi cene uslug v krpalnici in šivalnici sorazmerno nizke, saj bi znašale komaj 21 din na uro. Tudi sesalci za prah oziroma loščilci za parket bi se kmalu poplačali, saj bi znašala amortizacija pri 14-dnevnem čiščenju od 50 m² (za eno stanovanje) komaj okrog 10 din.

Vse našteje cene uslug kažejo veliko prednost skupne nabave gospodinskih strojev, ki pa so v individualnem gospodinjstvu znatno manj rentabilni, ker njihova zmogljivost ni polno izkoriščena in se le počasi amortizirajo.

N. Z.

T-02 je zelo praktičen pralni stroj za individualna gospodinjstva. Na njem lahko opereš 2 kg suhega perila na uro, stane pa 75.000 dinarjev. — Spodnja slika pa predstavlja proizvodnjo pralnih strojev na tekočem traku v mariborski Hidromontaži, ki je zadnje čase namenila velik del svojega proizvodnega programa blagu za široko potrošnjo.

LE KJE, KAKO IN KDAJ, PERILO NAJ BO BELO. PRI TEM PA JEZE NIČ, NASPROTNO-LAHKO DELO. ODGOVOR JE LAHAK, GA VSAKA VE ŽENICA, KI V TRGOVINI KUPI BELILO ZNAMKE MICA.

je skoraj nemogoče, da bi z delom tako preobtežena ženska lahko vzorno opravljala svoje delo bodisi doma, bodisi v službi, ne upošteva potrebe po njenem sodelovanju v družbenem dogajanju, v graditvi socialistične družbe, ki je s takšno delitvijo dela skoraj povsem onemogočeno.

Statistični podatki kažejo, da delajo delavke tekstilnih tovarn v Kranju, potem ko so opravile svoj osemurni delavnik v tovarni, še povprečno najmanj pet ur doma. Če pa imajo majhne otroke, delajo doma še povprečno 10 ur, kar podaljša njihov delavnik na malone 18 ur.

Dr. Gojko Polovina v »Ekonomskelem pregledu« št. 3/9 — 1957 razpravlja, da je v okviru celotnega sklada delovnega časa v Jugoslaviji na prvem mestu delež, ki ga tvori delo v kmetijstvu, medtem ko je takoj za njim, na drugem mestu, delež, ki ga s svojim delom prispevajo gospodinj, ali z drugimi besedami: delež delovnega časa, porabljenega za delo v gospodinjstvu, znaša tretjino celotnega sklada delovnega časa v FLRJ.

Ko so v Zahodni Nemčiji ocenjevali delovna mesta, so ugotovili, da je delo v gospodinjstvu težje kakor delo najbolj plačanih kovinarskih delavcev, ključavničarjev, orodjarjev. Delo orodjarjev so ocenili s 370 točkami, medtem ko so delo gospodinj ocenili s 410 točkami.

Kakšen splošno gospodarski pomen ima delo, ki ga opravijo žene v gospodinjstvih, kažejo tudi podatki o porabljenih količinah goriva in živil, saj predelajo naša gospodinjstva 6,5 milijonov ton živil in porabijo 11,5 milijonov ton drv in 4 milijone ton premoga letno. Zanimivo bi bilo tudi ugotoviti, kakšne količine vode, ki jo morajo gospodinj večidel same prenesti, porabijo naša gospodinjstva.

Uspehi, težave in premije

Pravijo, da je to nekaj novega za kolektiv Industrije usnja na Vrhniki. O vsakem važnejšem vprašanju skličejo množični sestanki in se tam pogovore. Samo v preteklih treh mesecih so se tako že štirikrat sestali. Pred časom so izvolili nov delavski svet. Na volitvah ni bilo niti enega neveljavnega lista in čeprav je bila kandidatska lista prej preobširna kot premajhna, so volivci izbrali res najboljši v delavski svet. To je, pravijo, naša izkaznica.

Surovine in spet surovine

Prejšnji teden je izvršni odbor sindikalne podružnice sklical množični sestanek. Dnevni red: proizvodnja, norme, premije in nagrade.

V dvorani Cankarjevega doma se je ob petih popoldne zbrala dobra tretjina delavcev in delavk. Sestanka se niso mogli udeležiti tisti, ki so bili tedaj na delu, nekateri pa so dali prednost svojem delu na vrhu, ker so o zadevi razpravljali že prej in so sodili, da ne bodo slišali nič novega.

Najprej je direktor poročal kolektivno o gospodarskem položaju tovarne. Kolektiv je v zadnjih mesecih dobro delal, toda morali se bodo še bolj potruditi, da bi izboljšali kakovost proizvodnje in organizacijo dela. Kot vedno, jim tudi letos primanjkuje surovin. Ali se bodo kdaj rešili te večne more? To bodo skušali oceniti v posebnem elaboratu. Njihove glavne surovine so svinjske kože. Torej bo potrebno spoznati probleme svinjereje. Naslednje vprašanje pa zadeva odiranje kož. Vse premalo kož oderejo v klavnicah. Pravijo, da koža nima nikakršne hranilne vrednosti, pa jih vendarle veliko predelajo v hranilne proizvode. Klavnice se izgovarjajo, da bi ekonomsko propadle, če bi odirali več kož. Zakaj? Ali to drži?

vrhniške usnjarne pa zadeva predelovanje odpadne masti (letno več kot 900 ton) v mastne alkohole, voske in podobno. Skušali bodo rešiti tudi to vprašanje.

Kooperacija tudi v usnjarnstvu

Mnoge tovarne so izboljšale delo potem, ko so začele sodelovati z drugimi podjetji. Usnjarne so takšno sodelovanje pogrešale, zato bodo to z ustanovitvijo poslovnega združenja v najkrajšem času popravili. Poslovno združenje bo združevalo usnjarne na Vrhniki, v Smartnem, Slovenjem Gradcu in Kamniku ter domažsko podjetje TOKO. Vrhnika in Kamnik bosta organizirala skupen nakup kož, Vrhnici bodo s Slovenjgradčani v kooperaciji predelovali svinjske štetine, s TOKO iz Domžal, ki je glavni kupec usnja na Vrhniki, pa bodo skupaj nastopali na zunanjem trgu.

Malo je kolektivov, ki bi se lahko pohvalili s takim gospodarskim uspehom v zadnjih letih kot v rudniku kaolina v Črni pri Kamniku. To more posebej ceniti tisti, ki ve, kako je bilo v rudniku pred dobrimi štirimi leti. Kolektiv je bil takrat razdvojen, gospodarstvo pa zavoleno. Potlej je nastopilo obdobje driske uprave, gospodarski in družbeni prepored kolektiva. Od leta 1950 se je proizvodnja dvignila za 97%, število zaposlenih pa le za osem odstotkov. Samo lani so nakopali 2600 ton kaolina več kot predlanskim. Vse to se je pokazalo tudi na dobičku, saj so ga ustvarili lani 60 milijonov dinarjev več kot predlanskim (170.854.000 din), kar je za kolektiv, ki šteje 218 ljudi, kar precej.

Naš novinar se je oglašil v podjetniškem časopisu, da se je opozoril, da je ta rudnik na prvem mestu glede nesreč v občini in da se je lani ponesrečilo 33,7% ljudi. V rudniku pa je dobil spet drugačne podatke. Po teh je bilo leta 1956 57 nesreč, torej 20 več kot po poročilu komisije. Lani pa 59 (12 več). To pomeni, da znaša odstotek lani ponesrečenih 26,5% (vsak četrti se je lani ponesrečil). Razlika med podatki podjetja in podružnice socialnega zavarovanja je nastala po mnenju vodstva rudnika zato, ker vodijo v rudniku statistiko po koledarskem letu, medtem ko računajo v podjetju po letu nesreč, ki so v prejšnjem letu ponesrečili, pa bolujejo še naslednje leto. Trajanje bolovanja po nesreči cenijo pri podružnici na 25 dni lani in predlanskim, leta 1955 pa je trajalo bolovanje povprečno le 16 dni. V rudniku povedo, da so izgubili zaradi nezgod predlanskim 647 delovnih dni, lani pa 1.260.

gradami hoteli spodbujati tudi tiste, ki delajo po normi. Toda tudi zato mora biti premijska osnova dokazljiva, kar bodo morali upoštevati pri izdelovanju novega premijskega pravilnika.

Nikakor ne bi bilo pravilno če bi se preprosto odpovedali premiranj, kajti premije, če so pravilno določene, so lahko velikega pomena. Zato tudi ni dobro mnenje, da bi naj nagra-

jevali in premirali tiste, ki ne delajo po normi, ker le-ti ne morejo zaslužiti ničesar več, kot znaša njihova plača, medtem pa tisti, ki delajo po normi, tako ali tako dobijo »premijske« — to je plačilo za učinek pri delu nad normo. Na sestanku pa so ugotovili, da ti ljudje velikokrat dosežejo višjo normo zato, ker delajo nadure, štejejo pa jih v osemurni delovnik, in zato visoko prekorajajo normo. Nikakor pa ne gre premirati administrativnega osebja, ker premije niso nikakodotek k plači.

O premijah bodo člani kolektiva IUUV še naprej razmišljali, še enkrat se bodo sestali in nato sestavili nov premijski pravilnik.

PRAVNI NASVETI

Plačevanje

C. A. Potok: Ste gozdni delavec in zaposleni pri kmetijski zadrugi, kjer pa po Vašem mnenju ne ravna v skladu z zakonitimi predpisi. Najprej vprašujete, koliko odstotkov plače vam pripada za zimski čas, ko ni bilo nobenega dela in za ta čas niste dobili nobenih prejemkov niti otroških dodatkov pa čeprav ste bili socialno zavarovani. Potem se vam zdaj, da pri Vaši plači v lanskem letu niso upoštevali zakona o povzvišanju plač. In končno smatrate, da je bila zelo samovoljno opravljena delitev plač iz dobička za preteklo leto, kjer so si trije uslužbeni pridržali kar po dve mesečni plači, delavcem pa je upravnik priznal le po eno. — **Odgovor:** K Vašemu pismu kaže najprej pripomniti, da ali Vi ne poznate kolektivne pogodbe, s katero so morale kmetijske zadruge lani urediti plačevanje, ali pa je tamkajšnja zadruga res nima. V njej morajo biti urejena taka vprašanja kot jih postavljate v pismu in na katera bi bilo možno dati točen odgovor res na podlagi omenjene pogodbe. Seveda če jo pa zadruga nima, je to težka kršitev, ki daje potuho za marsikakšno samovoljno ravnanje. Zato je naše prvo priporočilo, dobro si ogledjte pogodbo. Če je pa nima zadruga, potem zaprosite za intervencijo pristojni inšpektorat dela. Na prvo vprašanje pa je možen negativen odgovor. Če namreč niste delali, potem tudi ne morete za ta čas ničesar zahtevati, razven če pogodba določa kako drugače. Če niste delali in niste prejeli za ta čas nobenega nadomestila plače, potem tudi niste mogli dobiti otroškega dodatka za ta čas. Od zadruge bi pa lahko zahtevali kakšno nadomestilo edinote v primeru, če tako nadomestilo priznava kolektivna pogodba. Če pa ničesar ne priznava, potem bi bili vsi zahtevki zaman, ker bi ne bilo zanje nobene pravne osnove. K drugemu vprašanju je pripomniti, da ni bilo lani nobenega »zakona o povzvišanju plač«. Z zveznim družbenim planom so bile le ustvarjene možnosti, da so lahko gospodarske organizacije v okviru večje ravni določile nove tarifne postavke ponekod z večjim drugod z manjšim povzvišanjem, lahko pa tudi brez tega povzvišanja. V kmetijskih združenjih je bila s tem ustvarjena možnost, določiti nove osnove za plače kar so opravili s sklenitvijo novih kolektivnih pogodb ali s spremembami in dopolnitvami prejšnjih. To pa ni bila naloga upravnika, temveč je mogel to opraviti le upravni odbor zadruge. Sodeloval pa je pri tem ves kolektiv kajti kolektivna pogodba se sklepa med upravnim odborom zadruge in delovnim kolektivom. Če je res upravni odbor zadruge odločil o vaši pritožbi tako, da je odločitev prepustil upravniku, je ravnal nezakonito. Koliko pa je vam pripadalo povzvišanje, pa seveda nam ni mogoče ugotoviti; to lahko ugotovite samo v kolektivni pogodbi ali pa v sklepih upravnega odbora. Prav tako je glede zadeve, omenjene v Vašem tretjem vprašanju, merodajna spet omenjena pogodba. V njej je moralo biti namreč sporazumno določeno in dogovorjeno po kakšnih merilih naj se deli plača iz dobička. Nikakor odločanje o tem ni v pristojnosti upravnika in knjigovodje. Če sta res sama odločila o delitvi plač iz dobička je to nezakonito ravnanje in prav bi bilo, da o tej razdelitvi ponovno odloči upravni odbor. Če imate svojo sindikalno organizacijo, bi ta ravnala pravilno, če bi na tako ravnanje opozorila upravni odbor in sama zahtevala drugačno porazdelitev. To pravico ima in prav tako je njena dolžnost, da se bori zoper samovoljnost kot se lahko označi ravnanje kot ga opisujete, seveda — poudarjamo — pod pogojem, da so Vaše trditve točne, resnične. Lahko pa bi dobili ustrezne informacije tudi na okrajni zadrugi zvezi, kjer so že leta 1956 mnogo delali na tem, da se taka vprašanja čim boljše uredi s kolektivnimi pogodbami. Prav tako pa bi se na ta naslov obrnila sindikalna organizacija.

Premiranje bo še na dnevnem redu

Za uvod k drugemu delu se znanosti so delavci v veliko pozornostjo poslušali zelo nazorno in razumljivo predavanje o delitvi dohodka v gospodarski organizaciji, o osebnem dohodku delavca in podrobne podatke o izpolnjevanju norm ter analizo do sedaj razdeljenih premij in nagrad. Približno 81 odstotkov delavcev in delavk dela na normiranih delovnih mestih. Povprečno so izpolnjevali normo s 120 odstotki, toda različno v posameznih obratih. Največje razlike so med študentsko in usnjarno. Vse kaže, da imajo nekatere norme nekoliko »prenapete«, drugod pa nasprotno, zato so sklenili, da bodo tudi uredili v najkrajšem času.

Največ pozornosti pa so posvetili premijam in nagradam. Lani so razdelili za 207 tisoč dinarjev, nekaj več pa za premije. Poglejma, kako so razdelili premije: Štirje tova-

riši so prejeli (v vsem letu) premije v višini nad 30 tisoč din, 16 ljudi od 20 tisoč do 30 tisoč, 18 ljudi od 10 tisoč do 20 tisoč, ostali premijski upravičenci pa pod 10 tisoč din (od tel 7 pod 1 tisoč din). Denarja pa je, če so bile vse premije spodbudne in res razdeljene na tisti delovnih mestih, kjer so bili najbolj upravičeni. Čeprav je premijski pravilnik sestav-

ljala posebna komisija, v kateri so bili večinoma delavci iz proizvodnje, se vendarle mnogi niso strinjali s tem, kako se bile premije razdeljene. Prav je, kot je dejal eden izmed številnih govornikov in to bi moralo še posebej veljati vnapre, da vsakdo, ki dobi premijo ali nagrado, ve, zakaj jo je dobil. Osnova za premijo mora biti računsko dokazljiva.

V IUUV so s premijami in na-

trije: iz okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, inšpekcije dela in sanitarne inšpekcije OLO. V poročilu ugotavljajo med drugim tudi, da je bilo 1956 leta 37 lažjih in ona težja nesreča, lani pa 46, od teh 13 na poti na delo ter da nesreče niso nastale zaradi kršenja varnostnih predpisov. Nekoliko dlje pa je zapisano, da je ena nesreča nastala zaradi nezavarovane jermenice pri kompresorju in da se je poškodovalec zdravil 70 dni.

Nagrada samo po imenu

Naš novinar se je oglašil v podjetniškem časopisu, da se je opozoril, da je ta rudnik na prvem mestu glede nesreč v občini in da se je lani ponesrečilo 33,7% ljudi. V rudniku pa je dobil spet drugačne podatke. Po teh je bilo leta 1956 57 nesreč, torej 20 več kot po poročilu komisije. Lani pa 59 (12 več). To pomeni, da znaša odstotek lani ponesrečenih 26,5% (vsak četrti se je lani ponesrečil). Razlika med podatki podjetja in podružnice socialnega zavarovanja je nastala po mnenju vodstva rudnika zato, ker vodijo v rudniku statistiko po koledarskem letu, medtem ko računajo v podjetju po letu nesreč, ki so v prejšnjem letu ponesrečili, pa bolujejo še naslednje leto. Trajanje bolovanja po nesreči cenijo pri podružnici na 25 dni lani in predlanskim, leta 1955 pa je trajalo bolovanje povprečno le 16 dni. V rudniku povedo, da so izgubili zaradi nezgod predlanskim 647 delovnih dni, lani pa 1.260.

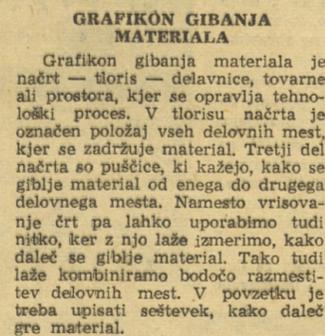
Pri tem kaže opozoriti še na dokaj nenavadno stališče vodstva rudnika. Menijo namreč, da primerjanje števila nesreč s številom zaposlenih ni realno,

marveč da je treba to število primerjati s številom proizvedenih ton. Na veliko več proizvedenih ton kaolina odpade manjši odstotek nesreč, čeprav je bilo nesreč dejansko več ob skoro istem staležu zaposlenih. Po taki teoriji je lahko še veliko več nesreč, le da je sorazmerno več ton, pa čeprav se polovica ljudi ponesreči. Bržčas niso niti pomislili na to.

Tako podatki. Zdaj nastaja vprašanje, od kod komisiji drugi podatki, ki se vsaj za leto 1956 ne bi smeli razlikovati, in ko so poročilo republikanskemu odboru sestavili v rudniku že ob koncu decembra lani, komisija pa je bila v podjetju dober mesec pozneje. Zakaj se komisija ni oglašila v podružnici socialnega zavarovanja v Kamniku, da bi primerjala podatke, ki jih je dobila v rudniku ter poiskala še druge, na primer za trajanje obolenj? V podružnici le ne morejo podatkov potvoriti, pa čeprav si z rudnikom niso v najboljših odnosih. Naglasiti pa je treba, da se je komisija razgovarjala tudi z obratnim zdravniškim komitejem in da je tudi po njegovih izjavah sestavila poročilo.

Ing. Slavko Marjanović: PROUČEVANJE DELA

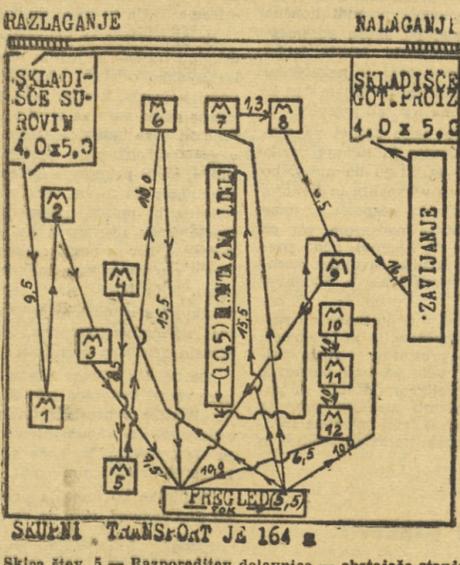
Najdiše trajata gretje (45 minut) in kaljenje (35 minut). S pomočjo omenjenih šestih standardnih vprašanih analiziramo proces, potem lahko ugotovimo, kaj je treba storiti, da bi ga racionalizirali. Pravilno rešitev za racionalizacijo pa najdemo mnogo lažje, če istočasno proučujemo gibanje materiala, če sestavimo grafikon, iz katerega so razvidni položaj delovnih mest, smer in dolžina gibanja materiala in ljudi.

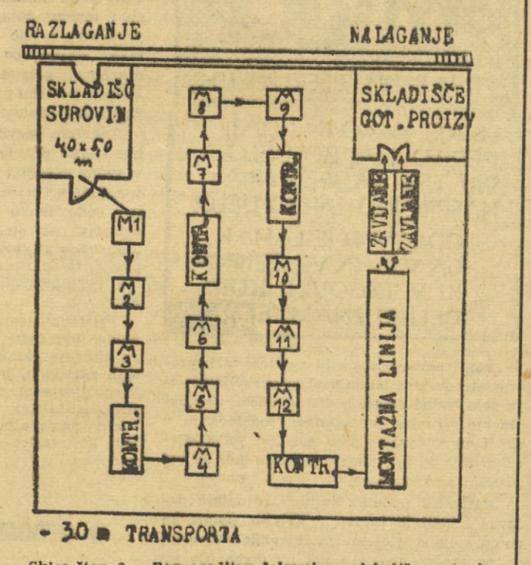
Prav tako kot je treba sestaviti pregled postopkov v dveh variantah, je treba sestaviti tudi grafikon gibanja materiala, in sicer za obstoječi in predlagani način dela.

ŠTEVILNI NAČIN	PROJEKTOVANJE	PROJEKTOVANJE	DATUM
POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25

Skica št. 4 — Pregled postopka za izdelavo rezil kuhinjskega noža

Skica št. 5 — Razporeditev delavnice — obstoječe stanje

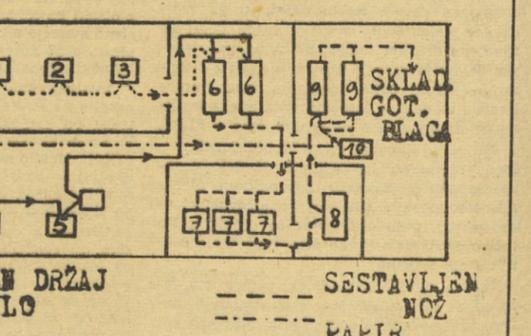

Skica št. 6 — Razporeditev delavnice — izboljšano stanje

nov način dela pa sestavljamo po podatkih iz analize.

Na skici št. 5 je shematično prikazana razporeditev delovnih mest v neki delavnici. To razporeditev so dobili tečajniki na tečaju za proučevanje gibov in merjenja, ki je bil v začetku 1950. leta v Beogradu, kot naloga, da poiščejo boljše razporeditev delovnih mest. Eden izmed tečajnikov jih je uspel razporediti tako, da se je po njegovem predlogu skrajšala skupna dolžina poti (gibanja materiala) od 164 m na 30 m. Predlagano razporeditev delovnih mest lahko vidimo na skici št. 6.

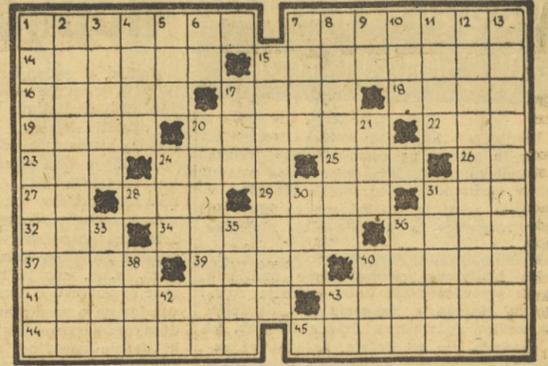
Na obeh skicah je prikazano gibanje materiala samo v grobih potezah. Za proizvede, ki so sestavljeni iz več delov, pa mora pokazati grafikon posamično gibanje materiala. Če je teh delov več, torej če je več poti, potem zaznamujemo to na istem kartonu z raznobarnimi ali različno debelimi črtami. Če je veliko delov, potem načrtamo več grafikonov ali pa izberemo samo tiste dele proizvoda oziroma materiala, ki najbolj obremenjujejo transport. V

Skica št. 7 — Grafikon gibanja materiala pri proizvodnji kuhinjskih nožev

MARJANA

KRIZANKA STEV. 15

Vodoravno: 1. mesni izdelek, 7. pristojbina za šolanje, 14. pravica za risanje, 15. v skladu s pravili, 16. zabudniti, 17. ilirski pesnik v Prešernovem času (Stanko), 18. kopica, 19. romarsko mesto mohamedancev, 20. čolnar, brodnik, 22. debela palica, 23. predpona, ki označuje davno preteklost, 24. upravna enota v ostalih republikah FLRJ, 25. podoba, 26. osebni zaimek, 27. oslov glas, 28. hodi, 29. glavni števec, 31. hiter, 32. ostri konci zemlje v morju, 34. prebivalec stare države v Mezopotamiji, 36. občutek pomanjkanja tekočine v telesu, 37. nenaravni pojavi, 39. židovsko moško ime, 40. glavni števec, 41. ljubezenski, 43. del noge, 44. notranji premer cevi pri strelnem orožju, 45. ženski plesni čevlček.

Navpično: 1. zemeljski sadež (pomanjševalnica), 2. književnost, 3. upadanje morja, 4. kraj ob progi Jesenice - Gorica s rti.

tekstilno tovarno, 5. ločljivi veznik, 6. oblika pomožnega glagola, 7. pisarna, 8. eden od prstov, 9. samoglasnik in soglasnik, 10. krič, 11. mesto pod Fruško goro, 12. neovrjena, 13. razčlenjevalec, 15. skozi katerega se vidi, 17. ribiški medmet, 20. otirače, 21. glavno mesto sodredne države, 24. oblika pomena glagola, 30. kurir, 31. jezen, davi, 33. malič, 35. prebivalec Iberskega polotoka, 36. orožje nekaterih poltoka, 38. arabskih žrebci, 40. kotlina, 42. začetnici pisatelja romana »Teleskopa«, 43. ime črke.

REŠITEV KRIZANKE ST. 14

Vodoravno: 1. srk, 4. vrednotnica, 13. kolesar, 15. obraz, -r, 16. opetek, 17. tresk, 18. ph, 19. potok, 20. proti, 21. pri, 22. etan, 23. Prusi, 24. klot, 25. lar, 26. arest, 27. kvote, 28. I. M., 29. zrast, 30. kratek, -c, 31. zlogi, 32. bakrast, 33. aeronavtika, 34. rti.

Prvi hiši je bilo veliko otrok. Zato je Marjana morala od doma. Prišla je v Ljubljano. Bila je sprevednica v tramvaju in takrat sta se spoznala. Pozimi se je on vozil v službo s tramvajem, poleti pa s kolesom. O njej so pripovedovali potniki, ki so se redno vozili z enko, da je čedna in prijazna in marsikomu je bila všeč.

Spoznala je veliko ljudi in si zapomnila mnogo obrazov. Tudi njega si je zapomnila.

Medtem ko je trgala karte, sprejemala denar, so jo znanci pozdravljali; nekateri so se ji nasmehili, in med njimi so bili tudi takšni, ki so vedno kaj rekli: »Lep dan, kajne?« ali: »Lep film smo gledali.« Gospodinja so najraje povedale kaj o državi, o ceni, nekateri študent, slišal fant z očali, pa je navadno rekel: »Ze spet sem pozven, zdaj samo se rampe - pa sem dober!«

Pa je prišel on.

pa vam pokažem kartole. Smejala se je; seveda, ga ni poljubila. Kako bi ga tudi, v tramvaju. Bil pa je čeden fant.

Bilo je leto dni pozneje. Slekla je uniformo električne cestne železnice in jo zamenjala z celovno haljo v neki tovarni. Ni vedela, da bo odslej delala blizu njega.

Spet sta se srečala. »O, niste več pri tramvaju?« je vprašala.

»Ne, nisem zdržala. Nočna služba, prepil, jeza s potniki - posebno z nekaterimi, ki bi jih morala poljubiti zato, da bi mi pokazali svojo mesečno vozovnico.«

Zasmejala sta se, tokrat je bil črn od saj in beli zobje so se mu nekam čudno svetilkali sredi sajastega obraza.

Potem sta se pogosto srečevala. Nič več slučajno. Hodila sta skupaj v kino in na ples. Nekaj večer ga je res poljubila.

vanje, sekala drva in kuhala črno kavo.

Cas je mineval... Nekega dne sta jo nenadoma poklicali k sebi, jo premerili od nog do glave, stisnili glave skupaj, zakašljali in stargeša je rekla:

»Pri naši hiši ne maramo otrok. Zato boste odšli drugam.«

Iskala je stanovanje. Kdo bi ga našel v enem mesecu!

S prvimi se je izselila.

Stala je med dvema velikima kovčkoma, v katerih je bilo vse njeno premoženje, ki si ga je prigrisnodela v Ljubljani.

Ozrla se je in za zaprtimi okni je opazila odgrnjeno zaveso.

Gospa sta stali ob oknu in gledali za njo.

Gledal sta za Marjano, zmignili z rameni in spustili zaveso. Morda se jima je deklica smilila. Morda nista niti vedeli, na kako težko pot sta spravili deklico?

Marjana si je obrisala solzne oči, pograbila kovčke in sključena pod njihovo težo odšla, da bi čimprej prispela do hiše, kjer je upala, da bo lahko spravila stvari.

Potem je odšla na pošto in mu pisala.

Dopolodne je navijala transformatorje, popoldne pospravljala tuje stanovanje, zvečer pa čakala, da je na mesto in polja v okolici legel mrak, da je lahko splezala na kozolec, kjer je prenočevala.

Mislila je, da bo obupala. Na delo je prihajala obkockana, utrujena in dišala je po senu.

»Marjana, kaj je s teboj?«

»Kaj je s teboj?«

»Povej!«

Tovarišice, med katerimi je sedela za dolgo delovno mizo, so bile navajene vesele, živahne Marjane. Zato je zdaj šlo od ust do ust:

»Marjana, Marjana, Morali bi ji pomagati...«

»Kako? Nekdo je predlagal: »Odstopimo ji sindikalno sobo. Dobra je. Ključavnice nima, a kaj bi to, saj so stranke v bližini.«

Veliko prej kot je pričakovala, je povila deklico. Zdravniški so rekli: »Ni čudno, ob takem življenju!«

Cas je mineval. Marjanina hčerka je iz inku-

učenca delavka, sama, brez stanovanja (čprav z imenom na prioriteten listi), brez moža, brez zaščite. In po vrhu vsega še predčasno rojenim otrokom, ki je v jaslih zbolel in ga je zato morala vzeti iz jasli, zaradi česa ni mogla na delo in ima podjetje, kot je mojster že nešteto-krat ponovil »samo izgubo z njo...«

Marjana je čutila krivico. Prenášala je težave in si prizadevala, da bi našla pravico. In njene tovarišice so ji pomagale.

in v rokah čevlje, se je približala postelji. Marjana ni vedela več, ali jo je zbudil šum ali močan duh po alkoholu.

Prižgala je luč in kričnila. Pred njo je stal njen mojster.

Prijel jo je za roko.

»Izginite!« je zavpila.

Kmalu se je pred vrati pojavila sosedka. Mojster se je nagio obul in se odmajal skozi vrata.

»Se žal ti bo za to!« je zagrozil.

Ali je s tem mislil, naj obžaluje, ker jo je postavil z normiranega dela na nenormirano, kjer je zaslužek manjši, ker ni dovolil, da bi električar njihovega podjetja popravil električno napeljavno v sindikalni sobi... ker je on mojster, »nujno« potreben strokovnjak, ona pa pri-

O vsem tem mu je pisala. Dobivala je čudne odgovore. Zdelo se ji je, da jo ne razume, da ne čuti z njo. Prenehala mu je pisati.

Nenadoma je prišel. Vstopil je v sobo v trenutku, ko je Marjana oblačila hčerko. Deklica je uprla vaj velike modre oči in spustila na tla rokavičko. Pobral jo je in jo dal Marjani.

Molče sta zrla drug v drugega. Povesil je oči in pogledal hčerko.

»Kako je velika!«

Stopil je k Marjani, jo objel in dejal:

»Le kako si zmogla vse to?«

Naslonila se mu je na prst in dolgo ihtela. On pa je preko njene glave pogledoval hčerko, ki mu je z drobnimi prsti ponujala igračko.

D.D.

AVTOPODJETJE

»SLAVNIK«

KOPER

ZELI VSEM DELOVNIM LJUDEM PRIJETNO VOZINJO NA SVOJIH AVTOBUSIH!

Telefoni: direkcija 77

promet 1-65

komercijala 2-76

direktor 2-74

Tudi z njim je govorila. Vozil se je s šestim tramvajem, ki je bil vedno nabito poln in ni bilo časa za dolg razgovor. Samo pogledala sta se, šele popoldne, ko se je vračal z dela, ji je včasih pomagajal: ni ji hotel pokazati vozovnice. Rekel je: »Dimnikar prinaša srečo. Lahko se vozi zastoj.«

Nekdo je bil posebno »poredene:« Poljubite me, če si upate.

Cez nekaj časa je tam odšel k vojakom. Dve leti ga ne bo nazaj.

Prišla je iz drugih krajev, zato je bila podnajemnica. Njeni gospodinji sta bili stari gospe, ki sta preživljali svojo starost ob črni kavi, pletenju, sprehodnih in neskončnih razgovorih. Bil sta prijazni in zadovoljni s podnajemnico, ki jima je čistila stano-

SIN BRIGADE

PIŠE: TONE SELISKAR
RIŠE: MARIJANCA JEMEC

Delavski sveti, upravni odbori, občinski ljudski odbori, ustanove, komisije za razpis delovnih mest!

KO RAZPISUJETE delovna mesta NE POZABITE

da prebra, naše glasilo na tisoče delovnih ljudi

IN PRAV MED NJIMI

boste naši tistega, ki ga želite!

103. Babica je vedela, da se Martinček ne bo ločil od mule. Preveč mu je prirasla k srcu. In ko je nekega dne prišla v vas izvidnica s prav posebnim namenom, se je Martinček ojunčil in zaupno vprašal starejšega partizana: »Kaj misliš, tovariš, ali bi me vzeli v brigado? Imam mulo in puško!« »Fantiček, to dvoje, kar imaš, je kljuka, ki ti bo odprla vrata!«

104. In potlej je tudi babici zaupal svoj sklep. Babica ga je stisnila k sebi in čutila je, kako mu bije v prsih še otroško srce. Toda zatajila je v sebi plamenično skrb za ljubelega vnuka. »Očetova kri ti burka srce; mati v ječi ti potiska puško v roko; požgane vasi te kličejo. Pojdi, junakec moj!«

105. »Babica, ne jokaj, potem mi bo hudo!« je zastokal Martinček. »Saj ne jokam zaradi žalosti, ampak od bolečine, ker ne morem s teboj!« mu je dejala babica in ga prijetla za roko ter ga peljala proti komisarju brigade, ki je na konju jahal v požgano vas. Ob njem je jahal komandant in za njima se je vila cela brigada.

RAZPIS

za tečaj Politične šole pri CK ZKS

(od 2. septembra 1958 do 30. januarja 1959)

Tečaj Politične šole je namenjen predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki že delajo v organih delavskega in družbenega upravljanja in jim je zato nujno potrebno osnovno znanje iz politične ekonomije in znanstvenega socializma.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah, tečajih, o osnovnem poklicu, zaposlitvi, višini mesečnih prejemkov ter tudi o stažu in funkcijah v političnih organizacijah in družbenih organih, pošljite do 25. 6. 1958 na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Farmova 39 in tudi na svoj občinski komitej ZKS. Šola ima tudi svoj internat za slušatelje, ki so doma izven Ljubljane.

O sprejemu v tečaj bo vsak posameznik pisмено obveščen in sicer najmanj 14 dni pred pričetkom tečaja. Podrobnejše informacije dobite na upravi šole, oziroma na občinskem komiteju svojega področja.

106. »Tu ga imate, tovariši, doma ne more več strpeti!« je vzkliknila babica. »Tebi ga izročim, komisar Janko, ker vem, da ti ne bo delal sramote!« Komisar je gledal v svetle oči babice, srce mu je kipel, ko je videl tolikšno ljubezen stare žene do rodne grude. Objel je Martinčka in vzkliknil: »Sin brigade si postal, Martinček!«

107. In tako je postal Martinček partizan. Bil je najmlajši partizan v brigadi. Ker pa sta bila z mulo ne-ložljiva prijatelja, je bil oborožen mulovodec. Dodelili so ga spremstvu brigadnega štaba. Težko je bilo slovo od babice, od Tineke in Mojčice, toda babica ni jokala. Ko je brigada odhajala, je stala pred kovačnico z roko na srcu. Srce ji je jokalo, oči pa so ji žarele od ognja ljubezni do zemlje.

108. Toda že drugi dan so iz trga prihrumeli v Hrastje fašisti ter odgnali s seboj babico in oba otoka. »Zdaj je gadje gnezdo v Hrastju prazno!« je olajšano vzkliknil njih poveljnik. In dal je do tal razstreliti kovačnico. »Zdaj je Hrastje za partizane mrtva vas!« Zaprl so jih v klet starega gradu in mati, ki je bila zaprla v gradu, je videla skozi okence, ko so jih pri-gnali.

DOGODKIV SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Predsednik Združene arabske republike Naser je prispel na osemnajstodnevni obisk v Sovjetsko zvezo. Med potjo se je ustavil tudi v Budimpešti. Med svojim bivanjem v Sovjetski zvezi je obiskal mnoge kraje in imel razgovore s predstavniki sovjetske vlade.

Na konferenci predstavnikov političnih strank severnoafriških dežel Tunizije, Alžirije in Maroka v Tangerju so priporočili ustanovitev federativne države Magreb, ki bi obsegala vse tri dežele. Zato so se zavzeli za čimprejšnje prenehanje vojne v Alžiriji in pozvali vse zahodne države, naj učinejo pomoč Franciji za to vojno.

Tri zahodne velesile so odbile sovjetski predlog, da bi se razgovorom veleposlanikov v Moskvi o pripravah za konferenco na najvišji ravni udeležila tudi predstavnika CSR in Poljske. Pristale pa so na ločene razgovore sovjetskega zunanjega ministra z vsakim od treh zahodnih veleposlanikov v Moskvi.

Angleški guverner na Malti je proglasil izjemno stanje. Vzrok temu so bili hudji neredi, do katerih je prišlo med splošno stavko malteških delavcev.

Na volitvah v Togu, afriški pokrajini pod francosko upravo je zmagala Nacionalistična stranka, ki se zavzema za neodvisnost dežele.

Jugoslavijo je obiskala delegacija Združene arabske republike, ki jo vodi dva člana vlade. Delegacija je obiskala mnoga naša mesta in se seznanila z gospodarskimi in drugimi problemi naše dežele.

Na sejah Varnostnega sveta OZN, kjer razpravljajo o sovjetski pritožbi zaradi poletov ameriških bombnikov z atomskimi bombami proti sovjetskemu ozemlju, so zahodni predstavniki zavrnili sovjetsko resolucijo, ki zahteva prenehanje teh poletov. Sovjetski delegat pa je po drugi strani zavrnil ameriški predlog o mednarodnem nadzoru nad področjem okrog severnega tečaja.

CK KP Sovjetske zveze je poslal pozive socialističnim strankam Francije, Italije, Zahodne Nemčije, Velike Britanije, Norveške, Danske, Nizozemske, Belgije in Avstrije, naj bi začele skupno akcijo proti atomski oborožitvi zahodnonemške vojske.

V Kopenhagenu, glavnem mestu Danske, so se sestali zunanji ministri držav — članic Atlantske zveze. Kakor poročajo, je bil glavni predmet razgovorov atomska oborožitev posameznih držav, ki pripadajo Atlantski zvezi.

Po dolgih pogajanjih so v Rimu predstavniki Združene arabske države podpisali z zastopniki bivše Sueske družbe sporazum o odklonitvi, ki naj jo plača Egipt te družbi. Ta sporazum pomeni velik uspeh Združene arabske republike. Ob tej priložnosti so tudi ZDA sklenile deblakirati 30 milijonov dolarjev, ki so last Egipta in ki so jih zadržali takrat, ko je egipčanska vlada nacionalizirala Sueski prekop.

Bolgarijo je obiskala poljska vlada in partijska delegacija, ki jo vodi prvi sekretar CK Poljske združene delavske partije Vladislav Gomułka. Razgovarjali so se o medsebojnih odnosih in o raznih mednarodnih vprašanjih.

Indonezijska vojska je zavzela glavno oporišče upornikov Bukitingi, ki so ga šteli za prestolnico upornikov. Tuja letala, ki so prihajala s Formoze in Južne Koreje, so napadla več ladij v indijskih pristaniščih. Do novih uporov je prišlo na raznih drugih otokih, zlasti na Celebesu. Pri upornikih so našli velike količine orožja najnovejše izdelave. Indonezijska vlada je izjavila, da se bo v primeru, če tuja intervencija ne bo prenehala, pritožila OZN.

V Pekingu je bilo drugo zasedanje nacionalnega kongresa KP Kitajske. Na dnevnem redu so bila razna poročila o delu CK in vprašanje razvoja kmetijstva. Na kongresu je sodelovalo nad 1000 članov.

Mnogi časopisi v Ameriki so začeli objavljati vrsto člankov, v katerih razkrivajo delovanje vojnega zločinca Andrija Artukovića in zahtevajo njegovo izročitev Jugoslaviji.

Mnogi italijanski časopisi in predstavniki raznih političnih strank so protestirali proti vmešavanju Vatikana v predvolilno kampanjo. Nedavno je namreč 282 italijanskih škofov dalo navodila katoličanom, kako naj volijo na prihodnjih volitvah.

V sultanatu Lahedž, v državi Adenskega protektorata so angleške vojske oblasti s tanki in letali napadle posamezne kraje, kjer so nastopali uporniki, ki so zahtevali svoboditev izpod angleške oblasti.

Gospodarsko socialni svet Združenih narodov je sprejel predlog za ustanovitev gospodarske komisije za Afriko. Ta komisija naj bi uravnavala gospodarske zadeve tega kontinenta.

Predsednik indijske vlade je spremenil svojo odločitev, da odstopi s svojega položaja in izjavil, da bo še nadalje obdržal to funkcijo.

Vodstvo socialno demokratske stranke Zahodne Nemčije je pozvalo ministre zunanjih zadev držav Atlantskega pakta, naj onemogočijo atomsko oborožitev zahodnonemške vojske. Ta poziv so poslali na zasedanje Atlantskega pakta v Kopenhagenu.

Zahodne države ZDA, Velika Britanija in Francija so odbile plan Rapackega. Kakor je znano, ta plan predvideva ustanovitev posebne brezatomske cone, ki bi obsegala obe Nemčije, ter Češkoslovaško in Poljsko.

Etiopski cesar Haile Selasie je položil temeljni kamen za novo etiopsko pristanišče Asab, ki ga gradi jugoslovansko gradbeno podjetje iz Splita. Ob tej priložnosti se je Haile Selasie zahvalil za pomoč, ki jo daje Jugoslavija za razvoj etiopske države.

Mednarodne posledice recesije

Pogled v sedanje gospodarsko gibanje v svetu odkriva nekaj značilnih činiteljev. V prvi vrsti je opaziti dejstvo, da je zelo upadla hitrost gospodarskega razvoja, ki je bila značilna za nekaj preteklih let. Gospodarstva nekaterih držav pa je zasedla močna recesija. To velja prav posebno za gospodarstvo ZDA. Kar zadeva Zahodno Evropo, slika ni tako jasna, ker je neenotna. Ni moč še govoriti o popolni recesiji, vendar pa o zaostajanju v gospodarskem razvoju. Tiste dežele, ki dajejo surovine, so priljlene zmanjševati svoj izvoz, poleg tega pa so se tudi cene surovin zelo zmanjšale.

Na kratko rečeno, težko je dati določeno oceno današnjega stanja v svetovnem gospodarstvu. Vsaka država poskuša na svoj način odstraniti motnje in znova vzpostaviti normalno gospodarsko delovanje in polno zaposlenost. Res pa je, da je recesija postala danes dejstvo ne samo v ZDA, temveč tudi v vrsti drugih držav.

Vse to pa ni slučajno, temveč neobhodno. Recesija je dosedaj najhujše zadela razvite industrijske dežele na Zahodu, ker so bili tam tudi najmočnejši vrzoki. Sele v svojem nadaljnjem razvoju je postala recesija tak činitelj, ki ima mednarodni pomen in ki ustvarja pogoje za nadaljno razširitev gospodarskega nazadovanja v svetu.

Zanimivo je, da pojava recesije nihče ni predvideval, kajti v tem primeru bi lahko ukrenili marsikaj, da bi zmanjšali njene posledice.

RECESIJA IN SVETOVNO GOSPODARSTVO

Prav zaradi tega tembolj pada v oči sedanja mlačnost glede na recesijo v mednarodnem pogledu. Težko je verjeti, da ameriška recesija ne bi mogla imeti posledic svetovnega obsega. Gre samo za čas, kdaj se bodo te posledice pojavile, in pa za to, kako globoke in obsežne bodo. Do zdaj je že dovolj dejstev, ki kažejo, da recesija nastopa že v mednarodnem obsegu. O tem pričča gibanje cen zlasti surovin na svetovnem trgu, težkoče v plačilnih bilancah raznih držav in pa veliko pomanjkanje dolarskih rezerv v raznih državah, ki so gospodarsko povezane z ZDA. Ker je bilo v zadnjih 25 letih dosti takih pojavov, zato je tembolj težko ugotoviti, koliko le-ti danes pomenijo samo kronično stanje v nazadovanju ali pa akutno stanje nastopajoče krize. Za gospodarski razvoj v svetu je namreč značilno, da je bila njegova hitrost razvoja zelo različna in da so velike razlike med razvitimi in nerazvitimi državami. Vse to pa je ustvarjalo v mednarodnem gospodarstvu stalne težkoče.

V zadnjih dvajsetih letih sta se iskristalizirala dva principa ekonomske politike v svetu. V razvitih deželah je bil to princip polne zaposlenosti, v nerazvitih pa razvoj proizvajalnih sil. Vse to je vplivalo na razvoj gospodarstva v posameznih deželah in na določanje gospodarske politike v njih. Najtežje vprašanje, ki se je pri tem stanju postavljalo pred državnike in gospodarstvenike, pa je bilo, kako zagotoviti usklajenost gospodarstva. Do prve svetovne vojne je vladalo prepričanje, da se gospodarstvo lahko ustaljuje samo od sebe. Poznejši razvoj pa je to prepričanje popolnoma izpodbil.

Pri sedanjem pojavu recesije v ZDA je treba imeti pred očmi, da ne gre samo za notranje ameriško vprašanje, temveč da je to mednarodno vprašanje, kajti tudi posledice recesije se raztezajo na ves svet. Kakšno je trenutno stanje v ZDA? Proizvodnja jekla izkorišča zmogljivosti samo za 48,1%. Proizvodnja avtomobilov je upadla od 154.000 dnevno pred

enim letom na komaj nekaj nad 83.000 dnevno v letošnjem aprilu. Proizvodnja nafte se je zmanjšala za več kot 1 milijon baril. Stevilo brezposelnih se je po uradnih podatkih povečalo na 5.200.000, neuradni podatki pa govore celo o 7 milijonih delavcev, ki so brez posla. Vse to dokazuje, da je recesija v ZDA postala dejstvo.

POSLEDICE V SVETU

Posledice v drugih državah so se pokazale zelo različno in v različnem obdobju. To pa zato, ker je bil tudi razvoj gospodarstva v teh državah drugačen kakor v ZDA. Do recesije v mednarodnem obsegu morda niti ne bi prišlo, če bi bilo mednarodno tržišče sposobno porabiti in plačati ves presežek proizvodnje razvitih držav. Dejstvo pa je, da je 9 desetina vsega svetovnega kapitala koncentrirano v razvitih deželah in prav zato je kupna moč nerazvitih dežel tako manjšna. Poleg tega so v zadnjih letih razvite dežele velik del razpoložljivih sredstev vlagale v investicije, kar je po drugi strani krčilo kupno moč lastnega tržišča. Če bi se od dolgoročnim financiranjem nerazvitih dežel krepila njihova kupna sposobnost, da bi tako lahko nabavljale vse presežke, ki jih daje proizvodnja razvitih dežel, morda do recesije niti ne bi prišlo. Vsega tega pa ni bilo in zato je recesija tu. Leta pomeni predvsem zmanjšano proizvodnjo in zmanjšano izmenjavo blaga. Posledica tega pa je povečana brezposelnost v razvitih deželah in manjši dohodek deviz v nerazvitih deželah, ki prodajajo surovine. Ves svet danes na primer se vedno več kupuje od ZDA kakor pa prodaja v tujo. Tako je leta 1933 milijarde dolarjev blaga, uvozilo so ga pa samo za 13,2 milijarde dolarjev. Presežek 6,1 milijarde dolarjev so izravnale na ta način, da so dale

v ZDA

za 2,8 milijard dolarjev gospodarske pomoči, ostali del pa je izvozil privatni kapital. Letos se bo izvoz iz ZDA občutno zmanjšal, s tem se bo seveda zmanjšala tudi kupna moč drugih držav, kar bo pomenilo nov problem za razvite dežele. Rešitev tega problema pa leži v dolgoročnem kreditiranju in financiranju nerazvitih dežel. Prav sedanja recesija je to vprašanje še močno zaostri. Vsebolj se postavlja zahteva, da to vprašanje rešijo v mednarodnem obsegu. Kakor v vsaki deželi posebej, se tudi v mednarodnem obsegu postavlja vprašanje polne zaposlenosti in razvoja proizvajalnih sil. Cesar ni mogla rešiti vsaka dežela posebej, bi bilo moč rešiti v mednarodnih okvirih. Problem polne zaposlenosti v razvitih deželah in gospodarski razvoj nerazvitih dežel danes ni več stvar posameznega naroda, temveč mednarodna. Rešitev tega problema leži samo v mednarodnih okvirih. Toda ti mednarodni okviri ne smejo pomeniti nadvlado nekaterih dežel nad drugimi, temveč delovanje enakopravnih in samostojnih dežel, ki bi postavile skupne koristi na prvo mesto in kjer bi vsaka posamezna vprašanja reševali v soglasju s skupnimi vprašanji. Možnost za tako reševanje sodobnih gospodarskih vprašanj v svetu nudi OZN, ki že ima za to določene organe. Zato je pričakovati, da bo prav v sedanjem času, ko recesija zavzema mednarodno obseg, prišla pobuda iz same organizacije ZN za rešitev iz sedanjega stanja.

Nenad Popović

Ze 7 milijonov brezposelnih štejejo danes ZDA. Brezposelni se zbirajo pred kuhinjami raznih dobrodelnih ustanov, da dobe nekaj tople hrane

Kriza vlade ali kriza sistema?

Je nekaj tragičnega v povojni francoski politiki. S temi besedami je neki komentator označil padec štiriindvajsete povojne francoske vlade. Drugi spet imenujejo to krizo francoskega političnega sistema. Ta sistem pa je tak, da onemogoča kakršnokoli izhod iz slepe ulice, v kateri se vrti francoska povojna politika, tako notranja kakor zunanja. Na odru francoskega političnega življenja se pojavlja cela vrsta raznobarnih strank in gibanj, za katere je značilna samo ena skupna črta, a to je, da se stranke razedinjajo in v neprestanih razprtijah. Razedinjena je levica prav tako kot desnica. In ker sta takji obe, je razedinjen tudi centrum. Vsakokratna vlada je le splet raznih kompromisov, političnih računov in kombinacij.

Tako stanje je pa kot nalašč ustvarjeno za delovanje tistih krogov, ki skriti v ozadju držne nitke v svojih rokah in pošiljajo v ospredje zdaj tega zdaj drugega politično stranko ali skupino. Ena stvar pa drži: naj pride na vlado kdorkoli, naj jo sestavljajo socialisti ali narodni republikanci, politika vlade ostane vselej ista, nespremenjena. Slejkoprej ostane Francija zapletena v mreže kolonialistične vojne v Alžiriji in v takšne ali drugačne spore s Tunizijci in drugimi afriškimi narodi. Prav na tem vprašanju je padlo do zdaj že nekaj vlad in med njimi tudi zadnja Felixa Gaillarda. Račun za to pa plača seveda francosko ljudstvo samo in pa ugled dežele v zunanjem svetu.

V Združenih državah Amerike se grmdijo neprodani poljedelski stroji

Po Gaillardovem padcu se Francija vprašujejo, kaj jim je prinesla njegova šestmesečna vladavina. Kakšna je naša gospodarska bilanca? Kakšno je resnično stanje v Franciji danes? Taka vprašanja si je nedavno tega zastavil nek zelo ugleden francoski časopis.

Prvo, kar je storila Gaillardova vlada, prvi časopis, je bilo to, da je zvišala cene in izprala zalogo deviz. Inflacija in neuravnoteženost plačilne bilance, ki je posledica vojnih izdatkov, je silila vlado, da je iskala kredite pri ameriških in mednarodnih denarnih ustanovah. Vojni izdatki za alžirsko avanturo so na primer toliko porasli, da so spodjedli ves program razvoja letalstva, 650 milijonov dolarjev, ki so jih posodile ZDA in Evropska plačilna unija, so predstavljali jedro vse Gaillardove gospodarske politike. Ko naštevava bodoče težave, ki izhajajo iz take politike, omenjen francoski časopis ugotavlja: Francija bo še nadalje živela na kredit. Deficit bo plačevala Amerika. Toda do kdaj? Vprašanje je ostalo odprto.

V Alžiriji je Felix Gaillard zapustil svojemu nasledniku prav takšno oziroma še bolj zamotano stanje, kot ga je sam zatekel. Vsi napori in poskusi Francije, da bi svetu prikazala vojno v Alžiriji kot notranjo francosko zadevo, so se izjalovili. Napad na tunizijsko vas letos februarja in spor s Tunizijo je še bolj pripomogel k temu, da je alžirsko vprašanje postalo splošna mednarodna zadeva. Izjalovili so se tudi vsi poskusi, da bi s kakršnokoli odlo-

čilnejšo vojaško zmago spravili alžirsko vprašanje s sveta. Kje je Francija danes po več kot treh letih vojne v Alžiriji? V mednarodnem pogledu je vsebolj osamljena, kajti celo njeni zahodni zavezniki si je ne upajo zagovarjati v primeru, če bi alžirsko vprašanje prišlo pred OZN. Po drugi strani pa moč osvobodilnega gibanja v Alžiriji vse bolj raste, kar občuti francoska armada v vseh novih in novih ofenzivah alžirskih upornikov. Francoski vrhovni štab pa že tri leta venomer ponavlja eno in isto besedo: okrepitve, okrepitve, okrepitve.

Tako je bilo stanje, ko je Felix Gaillard zapustil predsedniški stolček. Nič ne kaže, da bi se to stanje v bližnji prihodnosti bistveno spremenilo. Z nastopom nove vlade se bo spet pričela ista igra. Kdorkoli že naj bo predsednik vlade, katerikoli stranki, ki se imenjujejo na oblasti, naj pripada, politika ostane ista. Isti problemi se vlečejo od vlade do vlade. Vse to pa so znamenja, da je francosko politično življenje zašlo v krizo. Prav zato je toliko glasov o krizi francoskega političnega sistema. Zato ni čudno, da se oglašajo vedno glasneje mnogi zagovorniki diktature, ki pripravljajo pot »odrešeniku« — generalu De Gaulleu. Pravijo, da je edinole De Gaulle sposoben izveličati francoski politični voz iz slepe ulice. Stari general, ki je takoj po vojni stopil v politično življenje, pa se je pozneje spet umaknil, še vedno previdno molči. Njegov morebitni ponovni nastop bi pomenil prevago reakcionarnih sil, kar bi imelo za Francijo daljnosežne posledice.

Dvojni kamen preizkušnje

Vlada si v tem težavnem položaju začasno po pilotovsko umiva roke. Minister za delo ni hotel odgovoriti na zahtevo sindikatov avtobusnega osebja, naj posreduje v nastalem sporu. Bržkone je menil, da se sindikat ne bo lotil skrajnega sredstva. Prav tako pa vlada noče posredovati, ker bi se tako znašla v precepu. Da bi zavrnila delavske zahteve, ne more, ker bi to povzročilo splošno nezadovoljstvo. Če pa jim želi ugoditi, se mora spet odrediti svoji politiki, ki temelji na nezvišanju plač in trdnosti cen.

Sedanja stavka pomeni zato prvo resno preizkušnjo vladne gospodarske politike, ki jo je sprejela lansko jesen. Stavka 50.000 vozačev in sprevednikov londonskih avtobusov bo lahko krepko zamajala temelje britanske vlade. Macmillanov kabinet se dobro zaveda, da bi ugoditev zahtev avtobusnemu sindikatu sprožila plaz novih terjatev najrazličnejših sindikatov. To bi torej dejansko pomenilo odprave dosedanjih politikij boja proti inflacijskim pojavom. Vlada pa tudi ne more zatisniti oči in si zamaskirati uspeh pred avtobusnim molkom na londonskih cestah.

Stavka »busmenov« je torej velik kamen preizkušnje trdnosti vladne politike in tudi enotnosti in solidarnosti delavskega razreda Velike Britanije.

Martin TOMAŽIČ

Avtobusni molk v Londonu

lišč, tudi sindikatu ni preostalo drugega, kot da se odloči za drugo pot, ki jo je napovedal — za stavko. Vodja transportnega sindikata Frank Casins, ki se je prav te dni mudil na obisku v Jugoslaviji, je nagloma skrajšal svoje bivanje za dva dni in se nemudoma vrnil v britansko prestolnico. Vodstvo sindikata je sklenilo začeti s stavko.

Stavkokazi v limuzinah

Vendar pa je sindikat za zdaj v zelo kočljivem položaju. Kolikor ga ne bodo podprli ostali sindikati, je le malo verjetnosti,

da bo lahko uspel. Njegovi nasprotniki so mobilizirali vse sile, da bi stali stavko. Organizirali so stavkokaze v izredno širokem obsegu. Tako so najeli na stotine osebnih avtomobilov, tudi take stare pa več desetletij, ki prevajajo potnike do delovnega mesta. Zahtevali so tudi, naj bi se promet na podzemski železnici podvojil. Toda tu so

Toda tudi železničarji niso preveč zadovoljni s svojim položajem. Prav te dni se pogajajo za zvišanje plač in mezd. Če ne bodo ugodili njihovim zahtevam, se utegne zgoditi, da bo tudi 450.000 železničarjev začelo stavkati. Seveda bi v tem primeru nastal izredno težak položaj za vse britansko gospodarstvo, predvsem pa za konservativno vlado.